

Dodatek k Doplnění Vyjádření České republiky k některým závěrečným doporučením
Výboru Organizace spojených národů pro lidská práva – kontrolního orgánu Mezinárodního
paktu o občanských a politických právech:

**Aktivity ministra pro lidská práva
v oblasti
„vytvoření veřejné informační kampaně k překonání předsudků proti
Romům.“**
(doplnění k doporučení č. 16 písm. f)

Schváleno usnesením vlády ze dne 31. května 2010 č. 423.

KONCEPCE ROMSKÉ INTEGRACE 2010 – 13

Ministr vlády pro lidská práva je ve vládě gestorem romské problematiky. Dne 21. prosince 2009 byla vládou schválena Koncepce romské integrace na období 2010 – 2013. Koncepce se zaměřuje na klíčová témata života Romů a navrhuje opatření ke zlepšení jejich situace, k vyrovnaní šancí a vstupních znevýhodnění, která jim brání plnohodnotně participovat na kulturním, společenském, ekonomickém a politickém životě většinové společnosti. Dokument se zabývá institucionálním zajištěním romské integrace a navrhuje opatření, která by měla vést k usnadnění implementace koncepce na lokální úrovni. Dále se zaměřuje na situaci romských komunit z hlediska národnostní menšiny a soustředí se na naplnění jejich kulturních potřeb. Vláda ČR vnímá rozvoj romské kultury, budování respektu k jejich historii a zvyklostem nejen jako legitimní právo této národnostní menšiny, ale i jako prostředek k emancipaci Romů a ke zlepšení vztahů mezi nimi i majoritní společností. Navrhovaná opatření směřují k podpoře výzkumu a rozvoje teorie o romské kultuře, jazyku a historii, k včlenění romské kultury do většinové kultury české společnosti, dále k uchování trvalé vzpomínky na oběti romského holocaustu. **Posílením povědomí české společnosti o romské kultuře, jazyku a historii lze systematicky působit na postoje veřejnosti a odbourávat stereotypy a předsudky, které jsou příčinou symbolického vyloučení Romů z české společnosti. Tyto předsudky přitom mohou být prvním krokem k sociálnímu vyloučení i závažnou překážkou, která brání sociální inkluzi vyloučených Romů.** V další části se materiál zabývá řešením situace té části romské národnostní menšiny, která trpí v důsledku strukturálně i individuálně podmíněných bariér sociálním vyloučením. Řešení sociálního vyloučení Romů je zásadní i z celospolečenského hlediska, protože tento jev ohrožuje sociální soudržnost, vyhrocuje vztahy mezi většinovou společností a vyloučenou menšinou a zvyšuje riziko šíření extremismu v české společnosti. Navrhovaná opatření se v této oblasti zaměřují na klíčové oblasti určující kvalitu života Romů, zejména na oblast vzdělávání, zaměstnanosti, předlužení, bydlení, zdravotnictví a sociální oblast. Materiál obsahuje i doporučení pro obce, v nichž se odráží osvědčené postupy a příklady dobré praxe, které se již v některých lokalitách v ČR realizují a vedou ke zlepšení situace romských komunit. Úřad ministra zároveň připravuje k předložení vládě **Strategii boje proti sociálnímu vyloučení**, která má představovat nový plán vlády na řešení tohoto problému.

DLOUHODOBÝ MONITORING SITUACE ROMSKÝCH LOKALIT

V roce 2006 vláda rozhodla o realizaci pravidelného, systematického a dlouhodobého měření efektivity opatření směřujících k romské integraci a účelnosti vynakládání veřejných finančních prostředků. V roce 2009 probíhal výzkumný projekt Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit v ČR, který byl realizovaný v pěti českých sociálně vyloučených lokalitách (Ústí nad Labem, Most, Cheb, Broumov a Šluknovsko - Krásná lípa, Varnsdorf, Česká Kamenice a okolní obce), v nichž působí Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách. Cíle výzkumného projektu byly zmapovat výchozí situaci zde žijících obyvatel a poskytnout tak podklady pro efektivní činnost lokálních partnerství v jednotlivých lokalitách a identifikovat a posoudit efektivitu integračních opatření využívaných ve zkoumaných lokalitách. Zjištěná kvalitativní i kvantitativní data budou sloužit jako relevantní podklady pro působení Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách, dále pro rozhodování orgánů státní správy, samosprávy a dalších subjektů romské integrace (např. poskytovatelů sociálních služeb), kteří chtějí vytvářet a realizovat opatření ke zlepšení situace romských komunit.

PAMÁTNÍKY ROMSKÉHO HOLOCAUSTU

Velkou pozornost věnuje ministr pro lidská práva otázce romského holocaustu. Zasloužil se o vyřešení letitého problému piety za oběti bývalých pracovních táborů Romů v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu. Památník romského holocaustu v Letech je nyní spravován státní příspěvkovou organizací Památník Lidice, čímž bude zajištěna důstojná a kvalitní odborná i finanční péče. Stávající památník bude také vhodně upraven a rozšířen. V Hodoníně u Kunštátu bude zřízeno Mezinárodní vzdělávací a konferenční centrum (Centrum Žalov). Centrum bude spravovat Muzeum romské kultury v Brně ve spolupráci s obecně prospěšnou společností Centrum Žalov, které zřídilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Centrum bude pořádat přednášky či jiné vzdělávací akce pro odborníky a širokou veřejnost. Jeho součástí budou i výstavní prostory přibližující nejen historii pracovního tábora, ale i život romské komunity v dějinách českých zemí. V obou památnících bude moci veřejnost uctít památku obětí romského holocaustu, poznat toto dosud opomíjené téma českých dějin, ale i poučit se o romské historii a tradiční kultuře a tím rovněž lépe pochopit život a kulturu současných Romů.

BOJ PROTI EXTREMISMU

Jako významnou aktivitu v oblasti boje proti rasismu ministr vlády pro lidská práva inicioval dohodu ústavních činitelů (předsedů stran zastoupených ve Sněmovně, členů a členek vlády a obou komor Parlamentu) ohledně společného postoje proti pravicovému extremismu, v níž se politici zavázali nezneužívat populistických témat k předvolebnímu boji a podporovat aktivity směřující k potlačení rasistických a extremistických postojů. Dohodu podepsal mj. také bývalý prezident České republiky Václav Havel.

Ministr rovněž spolu s ministrem vnitra předložil návrh novely zákona o právu shromažďovacím, která prodloužila lhůtu obecních úřadů pro posouzení, zda ohlášené shromáždění není v rozporu se zákonem, ze 3 běžných na 3 pracovní dny, který byl schválen Parlamentem.¹ Obce tak mohou lépe zvážit všechny okolnosti oznámení konání shromáždění a zda je možné shromáždění případně zakázat z důvodů ochrany jiných základních práv (veřejná bezpečnost, zdraví a život osob apod.). Ministerstvo vnitra zároveň zpracovalo „Manuál pro obce k zákonu o právu shromažďovacím“, který byl rozeslán na všechny krajské úřady k jejich využití a distribuci obcím a který byl dále poskytnut Svazu měst a obcí ČR. V elektronické verzi je manuál k dispozici na webových stránkách Ministerstva vnitra a Svazu měst a obcí ČR.²

V roce 2009 byla v rámci Kampaně proti rasismu, která je realizována v úřadem ministra pro lidská práva, podpořena mj. brožura Nezvaní hosté, která vznikla ve spolupráci neziskových organizací Člověk v tísni o. p. s., Tolerance a občanská společnost, o. s., In IUSTITIA, o. s., Romea, o. s. a Česko-německý fond budoucnosti. Brožura se věnuje popisu extremistické a neonacistické scény, zkušenostem s jejími shromážděními a jinými akcemi a možnostem, jak čelit aktivitám extremistických hnutí. Cílem je skrze osvětu upozornit na rizika spojená s rasismem, extremismem a obecně propagací nenávisti k určitým skupinám a na to, že

¹ Zákon č. 294/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů, účinný od 19.9.2009.

² <http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-manual-pro-obce-k-zakonu-o-pravu-shromazdovacim.aspx>
<http://www.smocr.cz/dulezite-informace/manual-pro-obce-k-zakonu-o-pravu-shromazdovacim--mv-cr-.aspx>

nejlepším prostředkem obrany proti extremismu je síla a jednota občanské společnosti. Brožura byla distribuována na krajské a obecní úřady a je rovněž k dispozici na internetu.³

Významným úspěchem boje proti extremismu bylo rozpuštění krajně pravicové Dělnické strany Nejvyšším správním soudem dne 17.2.2010. Nejvyšší správní soud shledal, že i přes vysokou hodnotu ústavně garantovaného sdružovacího práva a významnou roli politických stran v moderní demokracii nelze tuto roli zneužívat k potlačování samotných základů demokracie, k násilné propagaci ideologií neslučitelných s demokracií, k potlačení rovnoprávnosti občanů, k vyvolávání rasové, etnické a sociální nesnášenlivosti a ve svém důsledku k omezení základních práv a svobod určitých obyvatel ČR či dokonce k násilnému ozbrojenému boji proti státu, demokracii a jejím principům. Jelikož Dělnická strana svou činností naplnila dané podmínky, Nejvyšší správní soud shledal důvody k jejímu rozpuštění. Tím rovněž dal najevo významné limity pro sdružování občanů a fungování politických v demokratickém právním státě.

SOPPRAN

Pod vedením ministra pro lidská práva se schází „Stálý odborný panel proti rasismu a násilí“, mezi jehož členy patří vedle Václava Havla také ombudsman Otakar Motejl a dále odborníci na lidská práva, kteří působí jak nezávisle, tak například jako ústavní soudci (Eliška Wagnerová), politologové (Jacques Rupnik), intelektuálové z řad církví (Jakub Trojan) nebo členové mezinárodních kontrolních orgánů v oblasti lidských práv (Anna Šabatová, členka Výboru proti mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení a trestání Rady Evropy). Panel funguje jako poradní orgán ministra pro lidská práva a jeho cílem je diskutovat aktuální témata z oblasti ochrany lidských práv a tolerance a hledat srozumitelné a širokou veřejností respektované formulace při jejich prosazování.

STERILIZACE V ROZPORU S PRÁVEM

Z iniciativy ministra pro lidská práva bylo přijato usnesení vlády, kterým vláda vyslovila politování nad zjištěnými individuálními pochybeními při provádění sterilizací žen v rozporu se směrnicí Ministerstva zdravotnictví a schválen podnětu, který vypracoval poradní orgán vlády – Rada vlády pro lidská práva, která se touto otázkou dlouhodobě zabývala. Tento podnět navrhuje další kroky a postupy jak zajistit, aby k takovýmto jednáním v budoucnu již nedocházelo. Podnět byl schválen vládou v listopadu 2009. Veřejnost i samy sterilizované ženy omluvu a první kroky v této věci velmi přivítaly.⁴ Vláda tímto usnesením uložila Ministerstvu zdravotnictví provést další úkoly vedoucí k zamezení možnosti opakování podobných případů, jež se staly v minulosti. Mezi tyto úkoly patří povinnost ministryně předložit vládě informace o plnění doporučení navržených poradním sborem ministryně zdravotnictví, zařazení otázky sterilizací do programu Odborného fóra pro tvorbu standardů péče a koncentraci vybrané vysoce specializované péče a v rámci prevence a dalšího vzdělávání oslovení přímo řízených organizací a zdravotnických zařízení v České republice, která poskytují péči v oboru gynekologie – porodnictví, aby se ověřilo a zajistilo dodržování právních předpisů při provádění sterilizací.

ZÁVĚRY RADY O ROMSKÉ INKLUZI

³ <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/tz/Nezvani-hoste.pdf>
<http://clovekvstisni.cz/download/pdf/206.pdf>

⁴ Viz reakce také <<http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=49444>>

Na mezinárodním poli se ministr pro lidská práva zasadil o zvýraznění problematiky romské inkluze a její uchopení na mezinárodní úrovni. Během předsednictví České republiky v Radě EU se v Praze konalo první setkání Integrované platformy pro romskou inkluzi. Hlavním cílem platformy složené ze zástupců členských států, Evropské komise a neziskových organizací je koordinovat a usnadňovat vznik integračních politik na národní úrovni v zemích EU a usnadňovat sdílení příkladů dobré praxe na úrovni státní správy, NNO a mezinárodních organizací zabývajících se romskými záležitostmi. Následně CZ PRES zpracovalo Principy romské inkluze v EU, které schválila dne 8.6.2009 Rada EPSCO jako Závěry Rady EU.⁵ Principy jsou následující:

1. konstruktivní a pragmatická nediskriminační politika a legislativa zajišťující rovné příležitosti
2. explicitní ale neexkluzivní politika zaměřená na Romy (neexkluzivní ve smyslu, že nepřidává jiné a další výsady a práva, ale striktně zajišťuje rovné příležitosti pro Romy);
3. mezikulturní přístup (potírání stereotypů a předsudků, interkulturní vzdělávání s plným uznáním záležitostí Romů a jejich kultury a dějin);
4. zaměření všech politik k hlavnímu proudu politiky států – zajistit má zejména začlenění na otevřený trh práce, vzdělávání a bydlení, služeb pro Romy etc.
5. pozornost k genderové rovnosti a korektnosti; specificky u Romů musí být pracováno s problematikou genderové rovnosti jako s tématem vícecestupňové diskriminace (multiple discrimination);
6. politiky vznikající vždy na základě důkladné analýzy dat;
7. využívání komunitních nástrojů (komunitní plán rozvoje sociálních služeb, střednědobý výhled...) jak na úrovni regionální, národní, tak komunitární, v oblasti správy, legislativy a přístupu ke spravedlnosti;
8. zapojení všech stupňů vlády a správy;
9. zapojení občanské společnosti;
10. aktivní podíl Romů na procesu začleňování a tvorbě inkluzivních a dalších politik.

DALŠÍ MEZINÁRODNÍ AKTIVITY

Ministr pro lidská práva připravil pro vládu i analýzu několika mezinárodních dokumentů. Jednalo se jednak o zprávu FRA (Agentury EU pro základní práva) o situaci menšin v zemích EU Mapování diskriminace napříč Evropou: Šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS). Z této zprávy vyplynulo, že čeští Romové se nejvíce ze všech menšin v EU cítí diskriminováni. Ministr připravil stručnou odbornou analýzu zprávy, která ukázala, že čeští Romové mají vysoké povědomí o problematice diskriminace a proto jí rovněž velmi intenzivně vnímají oproti jiným skupinám. V České republice rovněž dobře funguje osvěta v otázkách diskriminace a existují zde instituce (Veřejný ochránce práv, neziskové organizace), které se bojem s diskriminací zabývají. Důkazem dobrého povědomí českých Romů o diskriminaci je i vysoký počet hlášených případů v porovnání s ostatními zeměmi EU. Vláda byla rovněž informována o institucionálním zabezpečení integrace Romů do společnosti v České republice a situaci Romů v ČR a v jiných státech EU. Oba dokumenty byly následně předány českým zastupitelským úřadům k šíření informací o České republice v zahraničí v otázce romské integrace. Ministr rovněž aktivně působil při jednání s Kanadou o vízové povinnosti v roce 2009. V lednu 2010 pak vládu informoval o vývoji pohledu Kanady na řešení integrace Romů v České republice v letech 2007-09.

⁵ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2808&langId=en>

GYPSY SPIRIT

Ministr pro lidská práva v roce 2009 vyhlásil 1. ročník české ceny Gypsy Spirit 2009. Tato soutěž byla založena počátkem roku 2009 na Slovensku s cílem ocenit zásluhy a přínos lidí, kteří se jakýmkoliv způsobem zasloužili o rozvoj Romů, romské kultury a identity. Popularizací jednotlivých oceněných se jednak představují pozitivní vzory samotným Romům, zároveň se většinová společnost může seznámit s pozitivními příklady spolupráce a dobrého soužití Romů a většinové společnosti. Jedním z cílů Gypsy Spirit je také eliminace některých stereotypů ve vnímání Romů. Záštitu nad projektem převzali Václav Havel a bývalý eurokomisař Vladimír Špidla, v porotě zasedly významné osobnosti jako pražský arcibiskup kardinál Miloslav Vlk nebo poradce OBSE záležitosti Romů a Sintů Andrzej Mirga. Vítězi cen se stali:

- v kategorii Jednotlivec Ladislav Goral, romský lingvista a sociolog,
- v kategorii Společnost – Firma podporující projekty zaměřené na sociální pomoc a podporu romské komunity Muzeum Romské kultury v Brně jako instituce podporující dlouhodobě výzkum a dokumentaci romské historie a kultury v České republice,
- v kategorii Nevládní organizace Český západ, o.s. z Dobré Vody na Karlovarsku realizující projekty integrace Romů a rozvoje občanské společnosti pro romskou i neromskou komunitu. Sdružení pomáhá Romům začlenit se do běžného pracovního života, pořádá kurzy vzdělávání a poradenství pro dospělé, vzdělávání a volnočasové aktivity pro děti, provozuje chráněnou textilní a keramickou dílnu a vykonává další aktivity v oblasti každodenního života Romů i majoritní společnosti v Dobré Vodě,
- v kategorii Mimoškolní vzdělávací aktivity zaměřené na romské děti a mládež ZŠ Svitavy-Lačnov, malotřídní základní škola, v níž je třetina romských dětí a která se věnuje organizování mimoškolních aktivit zaměřených na kulturní a sociální propojení místní romské komunity a majority. Škola pořádá kulturní akce pro veřejnost, zajišťuje zájmové kroužky, aktivně využívá romské školní asistentky, snaží se prostřednictvím různých projektů zajistit finance pro děti ze sociálně slabých rodin pro školní pobyty v přírodě, exkurze atd.
- v kategorii Čin roku Dětská jednotka intenzivní a resuscitační péče Fakultní nemocnice v Ostravě pod vedením Doc. MUDr. Michala Hladíka Ph.D. za příkladnou zdravotní péči o malou Natálku Sívákovou, dvouletou holčičku, která utrpěla popáleniny na většině těla během žhářského útoku na dům jejích rodičů ve Vítkově na severní Moravě.

Slavnostní vyhlášení cen dne 1.12.2009 v Praze bylo přenášeno Českým rozhlasem, záznam byl odvysílán i Českou televizí.